

STATSMINISTEREN

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Oslo, 21. september 2018

Det vises til komiteens brev 6. september 2018 og 13. september 2018 med spørsmål knyttet til Dokument 3:11 (2017-2018).

Spørsmål 1:

Statsministeren åpnet i kontrollhøringen 27. august 2018 for å se på muligheten for å forsere prosessen med å komme i mål med grunnsikring i Forsvaret før 2025. Hva er det som gjør at statsministeren mener at det nå er mulig å komme i mål tidligere enn 2025, og hvorfor har i så fall ikke denne vurderingen kommet tidligere?

Svar:

Jeg har ikke uttalt at det nå er mulig å komme i mål tidligere enn 2025. I høringen uttalte jeg at:

Jeg skulle gjerne sett at vi nå kunne sagt at vi kunne gå fra 2025 til 2022 eller 2021 på Forsvaret, men det er vi ikke i stand til å si i dag.

Regjeringen vil se på om flere objekter i Forsvaret kan sikres raskere enn det som ligger i Forsvarets plan.

I denne planleggingen må vi være realistiske. Regjeringen er villig til å forsere planen rent økonomisk, men Forsvarsdepartementet opplyser at begrensningene ikke først og fremst er økonomiske. Det tar tid å prosjektere, hente inn anbud og implementere sikkerhetstiltak for noe så omfattende og geografisk spredt som dette arbeidet faktisk er. Forsvarsdepartementet opplyser også at den tilgjengelige kapasiteten for å gjøre dette arbeidet er begrenset og må deles med andre prioriterte investeringsprosjekt som omhandler beskyttelse og sikring. Eksempler på dette er den nye kampflybasen på Ørland og etableringen av Evenes som en viktig flystasjon for maritime patruljefly.

Derfor er det ikke mulig å love nå at en forsering vil skje, men vi vil se om det er mulig, og komme tilbake med en status i arbeidet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019. Kompleksiteten i arbeidet og begrensningene i kompetansemiljøenes kapasitet, som beskrevet over, er årsaken til at dette ikke har kommet tidligere.

Spørsmål 2:

Statsministeren uttalte i kontrollhøring 27. august 2018: «og så var det et feilaktig inntrykk gitt i budsjettproposisjonen i 2016 av hva som var rapportert inn til NSM om tilstanden. Men det er altså rettet opp i proposisjonene i årene etter. Det er ikke slik at dette er en misforståelse som står der, for dette er rettet opp i både 2017 og 2018, i form av at man da har en annen. Det er også orientert om disse spørsmålene i samfunnssikkerhetsmeldingen, og det er altså flere punkt etter den tiden hvor dette er rettet opp i.» Hvordan definerer statsministeren «rettet opp i»?

Svar:

Det vises til svar på spørsmål 4 nedenfor. I høringen viste jeg til at det er gitt korrekt informasjon i senere proposisjoner og meldinger.

Spørsmål 3:

Statsministeren viste i kontrollhøringen til samfunnssikkerhetsmeldingen som et dokument hvor tilstanden har vært riktig rapportert. Her står det for eksempel at *«I politiet er de objektene som mangler permanent grunnsikring, sikret gjennom bruk av midlertidige kompenserende tiltak»*. Dette strider imot Riksrevisjonens funn. Riksrevisjonen skriver følgende om de skjermede byggene i politiet: *«Videre foreligger det i liten grad konkrete planer for kompenserende tiltak i påvente av å få på plass tilstrekkelig grunnsikring»*. Hva er forklaringen på dette avviket, og mener statsministeren rapporteringen i samfunnssikkerhetsmeldingen om de kompenserende tiltakene for sikring av skjermingsverdige objektene i politiet var korrekt?

Svar:

I Justis- og beredskapsdepartementets dialog med Politidirektoratet om å etablere permanent grunnsikring på de skjermingsverdige objektene innen fristen (2014, deretter innvilget utsettelse til 2015), ble direktoratet bedt om å iverksette midlertidige kompenserende tiltak for de objektene man ikke klarte å få på plass en permanent grunnsikring for innen fristen.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyser at status i dag er at to av politiets skjermingsverdige objekter har permanent grunnsikring i henhold til sikkerhetslovens krav, og for de øvrige 10 skjermingsverdige objektene er det etablert midlertidige kompenserende tiltak. Dette er for eksempel tiltak som sikrer at funksjonen kan gjenopprettes et annet sted, gjennom etablering av back-up funksjoner og reservesentraler.

Der er derfor korrekt angitt i samfunnssikkerhetsmeldingen at alle politiets objekter er sikret ved midlertidige kompenserende tiltak.

Politidirektøren uttrykte under høringen i august at risikoen for objektene som skal fraflyttes er akseptabel i påvente av relokalisering. For de øvrige objektene er det utarbeidet en plan slik at restrisikoen vil være innenfor den nye sikkerhetslovens bestemmelser, slik Politidirektoratet forstår den, i løpet av 2020.

Når Riksrevisjonen skriver at det i liten grad foreligger konkrete planer for kompenserende tiltak, antas dette å ha sammenheng med at det ikke er utarbeidet planer for ytterligere kompenserende tiltak frem til den permanente grunnsikringen er på plass. Det er korrekt, og det har sammenheng med de kost/nytte-vurderingene som alt beredskapsarbeid må basere seg på. Det vil være dårlig bruk av samfunnets ressurser å bruke mange millioner kroner på midlertidige tiltak, når Politidirektoratet som objekteier vurderer risikoen frem mot 2020 som akseptabel. Hva som er akseptable, midlertidige kompenserende tiltak er ikke et spørsmål som reguleres av loven eller forskriften.

Spørsmål 4:

Komiteen ber om en oversikt over all rapportering fra regjering til Stortinget om status på objektsikring fra januar 2014 til i dag med en presisering av hva som er korrekt informasjon og hva som er feil og/eller upresist.

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet har gjennomgått sine omtaler i rapportering til Stortinget i proposisjoner og meldinger. Se oversikt i vedlegg 1 og 2.

Spørsmål 5:

Statsministeren sa i årets høring «Jeg mener at vi, både statsrådene og jeg, tok tydelige forbehold, ikke minst om permanent grunnsikring, i forrige høring – at det på det området ville ta lang tid, og vi var ikke kommet i mål. Man vil finne flere sitater, fra alle statsrådene som var til stede, om at det ville ta tid, for da hadde vi begynt å se hvor komplekse, sammensatte og store prosjekter dette er». Tidligere justis- og beredskapsminister Anders Anundsen tegnet i fjorårets høring et bilde av at man hadde vært i mål med grunnsikringen innen utgangen av 2014. Hvordan kan statsministeren da belegge at alle statsrådene sa at det ville ta tid, når en av de mest sentrale, nylig avgåtte, statsrådene sa at man allerede var i mål?

Svar:

Jeg vil fastholde at statsrådene tok tydelige forbehold under forrige behandling av saken.

F.eks. uttalte daværende justisminister Per Willy Amundsen følgende under høringen:

Det er riktig som Riksrevisjonen påpeker, at det fortsatt gjenstår et betydelig arbeid for at alle skjermingsverdige objekter i politiet har en permanent grunnsikring som fullt ut tilfredsstiller ønsket sikringsnivå.

I debatten uttalte han:

Så er det sånn at når vi snakker om permanent grunnsikring, er det i mange tilfeller relativt kostnadskrevende investeringer som nødvendigvis må gjennomføres før det er på plass.

Daværende forsvarsminister Ine Eriksen Søreide uttalte følgende under høringen:

Selv om ikke alle formelle krav er innfridd, selv om det er mye arbeid som gjenstår, er det også både grunnsikring og evne til å bruke sikringsstyrker dersom den situasjonen skulle oppstå.

I debatten uttalte hun:

Jeg har ikke på noe tidspunkt – og det framgår heller ikke av referatene – sagt at alle feil skulle være rettet opp. Jeg har tvert imot sagt at mye arbeid gjenstår, selv om mye arbeid er på plass.

Jeg ser at Anders Anundsen, som ikke var statsråd da høringen ble gjennomført, ikke var like tydelig som de andre på hvor mye som gjenstod. Men også han uttrykte at det helt sikkert er mangler i objektsikringen.

Spørsmål 6:

Under kontrollhøringen 27. august 2018 uttalte direktør Kjetil Nilsen at NSM har gjennomført 17 tilsyn tilknyttet sikkerhetsstyring og objektsikring i justissektoren og 29 i forsvarssektoren i 2016. Ble tilsynsrapportene fra NSM oversendt regjeringens sikkerhetsutvalg til behandling og/eller orientering? I tilfelle bes dato for oversendelse opplyst.

Svar:

Som det fremgår av justis-, beredskaps- og innvandringsministerens og forsvarsministerens svar til komiteen, er det den berørte virksomheten som i utgangspunktet har ansvaret for oppfølgingen av tilsyn fra NSM. Departementenes rolle inntreffer om det oppstår en uenighet mellom NSM og virksomheten som det føres tilsyn av, eller hvis NSM informerer departementene særskilt om saker av prinsipiell eller politisk karakter.

Generelt er det slik at statsrådene skal løfte alle viktige saker til regjeringen eller regjeringens sikkerhetsutvalg, jf. kapittel 2 i retningslinjene «Om r-konferanser» utgitt av Statsministerens kontor og publisert på regjeringen.no.

I tråd med fast praksis i min og tidligere regjeringer, er drøftelsene i regjeringen og regjeringens sikkerhetsutvalg fortrolige. Jeg kommer derfor ikke til å kommentere hvilke saker vi har hatt til behandling.

Spørsmål 7:

Statsministeren sa i høringen følgende: «Det er også fordi vi ser at det er objekter som er planlagt i denne perioden, som har stått byggeferdige i denne perioden, uten at man har tatt høyde for skjermingen, og vi må da etterskjerme fordi det har vært en utvikling i forståelse av det». Hvordan kan statsministeren forklare at det har vært planlagt og bygget skjermingsverdige objekter i strid med gjeldende objektsikkerhetsinstruks etter at et samlet Stortinget gjentatte ganger har understreket viktigheten av å følge opp objektsikring etter 22. juli?

Svar:

Jeg legger til grunn at komiteen sikter til grunnsikring i henhold til forskrift om objektsikkerhet og ikke instruksene som gjelder sikringsstyrker.

Justis- og beredskapsdepartementet opplyser at det ikke har vært planlagt og bygget skjermingsverdige objekter i strid med gjeldende regelverk. Der det bygges nytt og man er kjent med at bygget skal inneholde en skjermingsverdig funksjon er dette noe det tas høyde for i planleggingen. Men i et tilfelle ble det noe ut i prosessen avklart at en funksjon som skulle inn i bygget ble klassifisert som skjermingsverdig, og dette bygget ble ikke dimensjonert for de nye sikringskravene fra starten av. Dette har sammenheng med at forståelsen av behovene for sikringstiltak for å nå ønsket sikringsnivå endret seg underveis, og prosjekteringen skjedde i en periode der det fortsatt var mye usikkerhet rundt hvilke objekter som skulle utpekes og hvilke krav som skulle stilles til sikringen.

Forsvarsdepartementet opplyser at i investeringsprosjekter som gjennomføres i Forsvaret legges byggets sikkerhetsklassifisering iht. sikkerhetsloven til grunn for de sikkerhetstiltak som skal inkluderes i prosjekteringen og gjennomføringen av prosjektet. Når bygget eller anlegget er ferdig gjøres en vurdering for å kontrollere at sikringen er tilfredsstillende. Denne vurderingen er basert på faktisk situasjon på dette tidspunktet. Det gjennomføres en årlig revisjon av listen over skjermingsverdige objekter som kan føre til endringer, for eksempel som følge av ny vurdering av klassifiseringsgrad eller endringer i Forsvarets organisasjon, lokalisering og virksomhet. Dette er endringer som kan medføre behov for ytterligere grunnsikring på ferdigstilte prosjekter.

Spørsmål 8:

Under høringen var både forsvarsministeren og justis- og beredskapsministeren opptatt av at det nå lages planer, både innenfor justis- og forsvarssektoren. Statsministeren gav uttrykk for at det har vært rapportert enkeltvis, stykkevis og delt, men «kanskje ikke sånn at det har vært gitt et bilde som har vist helheten.» På spørsmål fra Hans Fredrik Grøvan om statsministeren ville sørge for at en får en forpliktende plan for framdrift, finansiering og organisering når det gjelder grunnsikring av skjermingsverdige objekter for politi og forsvar, som kan presenteres og drøftes i Stortinget, svarte statsministeren slik:

«Vi har jo egentlig den planen nå, som vi også har meldt her, knyttet til politiet, og kan melde tydelig om det ganske raskt. Det tar litt lengre tid å være helhetlig ferdig med spørsmålet, også når det gjelder om vi kan forsere tiltak, for Forsvaret, men det ligger jo en plan – i langtidsplanen – for objektsikring i Forsvaret som også er økonomisk. Men det er når jeg sier at vi bør helhetlig kunne melde dette.»

Kan statsministeren bekrefte at regjeringen, på bakgrunn av Riksrevisjonens rapport, vil utarbeide en forpliktende plan for framdrift, finansiering og organisering når det gjelder grunnsikring av skjermingsverdige objekter for politi og forsvar? Når kan i så fall en slik plan ventes til Stortinget?

Svar:

Hva gjelder grunnsikring i Forsvaret, viser jeg til mitt svar på spørsmål 1. Vi vil se på muligheten til å forsere Forsvarets plan og komme tilbake med en vurdering av mulighetene for forsering i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019.

Hva gjelder grunnsikring i politiet, vil vi komme tilbake med en vurdering av mulighetene for forsering i Prop. 1 S (2018-2019).

Spørsmål 9:

Under nedleggelse av grunnsteinen for det nye beredskapssenteret uttalte statsministeren at det var tolv objekter politiet hadde ansvar for, og at fire av disse ville bli sikret ved ferdigstilles av senteret. Dette er informasjon kontroll- og konstitusjonskomiteen har mottatt i graderte dokumenter. Er det andre opplysninger fra de graderte dokumentene som kan deles med offentligheten? Har informasjon fra de graderte dokumentene blitt nedgradert, og i så fall er prosedyrene for nedgradering fulgt? Når ba i så fall SMK om nedgradering, og når ble beslutningen om nedgradering fattet? Av hensyn til komiteens behandling av informasjon fra de graderte dokumentene i den videre behandlingen av saken, ber komiteen om en oversikt over hvilke opplysninger som ev. er nedgradert.

Svar:

Det fremgår av forskrift om objektsikkerhet § 2-4 at opplysninger om at objekt er klassifisert, er UGRADERT. Opplysninger om hvilken klassifisering et objekt har skal graderes minst BEGRENSET og en oversikt over samtlige eller større mengder objekter med angivelse av klassifisering skal sikkerhetsgraderes minst KONFIDENSIELT.

Justis- og beredskapsdepartementet og Politidirektoratet opplyser på denne bakgrunn at informasjonen som ble gitt av meg og andre i forbindelse med grunnsteinsnedleggelsen på Taralrud ikke var gradert, og jeg har forholdt meg til deres vurdering som informasjonseier. Ettersom opplysningene ikke var graderte, hadde jeg dermed ikke grunn til å be om avgradering.

På generelt grunnlag vil jeg understreke at det ikke er uvanlig at et dokument som er gradert BEGRENSET eller KONFIDENSIELT også inneholder informasjon som er ugradert. Ofte vil det være naturlig og nødvendig med en blanding av gradert og ugradert informasjon for at dokumentet skal fremstå helhetlig. Samtidig kan summen av ugraderte opplysninger også gi et helhetsbilde som kan være gradert.

Det må derfor påregnes at det kan være informasjon i Riksrevisjonens graderte rapport som er ugradert. Riksrevisjonen fører sine egne rapporter i pennen, og departementene vurderer gradering ut fra hvilke opplysninger Riksrevisjonen ønsker omtalt.

Andre graderte dokumenter som komiteen har mottatt til behandling av saken kan også inneholde både gradert og ugradert informasjon.

Jeg er kjent med at Justis- og beredskapsdepartementet som informasjonseier har omgradert ett av dokumentene som komiteen tidligere har fått oversendt, fra KONFIDENSIELT til BEGRENSET, og at Politidirektoratet som informasjonseier har avgradert, og gitt innsyn i sitt brev av 20.11.15 til Justis- og beredskapsdepartementet som tidligere var gradert BEGRENSET.

Spørsmål fra komiteen 13. september 2018:

Spørsmål 1:

I høringen ga statsministeren uttrykk for at det aldri har vært dimensjonerende at Heimevernet skal dimensjoneres etter hvilke objekter de skal hjelpe sivilsamfunnet med å sikre. Hvem mener statsministeren skal sikre kraftanlegg og andre objekter som er viktige for å opprettholde viktige funksjoner for sivilsamfunnet i krisetider?

Svar:

Det viktigste arbeidet som gjøres for å opprettholde viktige funksjoner for sivilsamfunnet i krisetider, er det forebyggende arbeidet som gjøres av objekteier, bl.a. med å utpeke skjermingsverdige objekter og sørge for at disse kan opprettholde sin funksjonalitet i en krisesituasjon. Med ny sikkerhetslov vil vi få et enda bedre og mer funksjonelt verktøy for dette arbeidet.

I tillegg har både politiet og Forsvaret en rolle i sikring av objektene med sikringsstyrker. Derfor er jeg glad for det arbeidet som er gjort og som pågår i begge sektorer knyttet til etterlevelse av instruks om bruk av sikringsstyrker.

Forsvarssjefen opplyste i høringen at de har planer for 94 prosent av nøkkelobjektene og 80 prosent av politiets forhåndsplanlagte objekter. Det ble også understreket at Forsvaret har kapasitet til å gjennomføre objektsikring, selv om man ikke har en objektplan. Heimevernet er gitt et betydelig løft gjennom langtidsplanen for Forsvaret, og kuttene som ble foretatt av forrige regjering er rettet opp.

Vi har likevel vært opptatt av å understreke hva som er og skal være disse etatenes kapasitet ved bruk av sikringsstyrker. Flere av de tilstedeværende på høringen presiserte at Heimevernet ikke er dimensjonert for å løse alle sine oppgaver samtidig, herunder å sikre alle sivile og militære objekter. Det ble også understreket at det ikke følger av instruks om bruk av sikringsstyrker at politi og Heimevern skal kunne sikre alle forhåndsplanlagte objekter samtidig. Tvert imot følger det direkte av instruks at det skal tas hensyn til at sikringsstyrkene raskt må kunne omprioriteres fra forhåndsutpekte objekter til andre objekter. I denne vurderingen må det også tas hensyn til at når Forsvaret sikrer et sivilt objekt i en krigssituasjon vil en motstander kunne oppfatte objektet som et lovlig militært mål selv om sikringen gjennomføres som bistand til politiet.

Om nødvendig må prioriteringene i en krisesituasjon, mellom Forsvaret og politiet, innad i Forsvaret eller innad i politiet, løftes til politisk nivå. Dette legger instruks om bruk av sikringsstyrker opp til.

Hvis stortingsflertallet ønsker at Forsvaret i større grad skal dimensjoneres for å ivareta sivil beredskap, må det vedtas og bevilges midler til en helt annen struktur enn den vi har i dag.

Spørsmål 2:

Under høringen uttalte Sjef Heimevernet at Heimevernet med dagens antall soldater ikke er dimensjonert for å sikre politiobjekter og militære objekter samtidig. Statsministeren uttalte i høringen at Heimevernet heller ikke er dimensjonert for å hjelpe sivilsamfunnet, og at det i så fall vil være «en litt falsk trygghet, nettopp fordi vi må bruke den typen styrker på andre ting også, fordi vi i en situasjon vil måtte bruke Heimevernet til andre ting enn bare ren sikring av de forhåndsutpekte objektene.» Når vi ikke kan sikre sivilsamfunnets viktige objekter og heller ikke sikre militære og politiets objekter, er ikke da vår beredskap egentlig falsk trygghet?

Svar:

Hele sitatet er slik:

Det har aldri vært dimensjonerende at Heimevernet skal dimensjoneres etter hvilke objekter de skal hjelpe sivilsamfunnet med å sikre. Det vil i så fall være en litt falsk trygghet, nettopp fordi vi må bruke den typen styrker på andre ting også, fordi vi i en situasjon vil måtte bruke Heimevernet til andre ting enn bare ren sikring av de forhåndsutpekte objektene – hvis vi tenker det totalscenarioet, som jo nærmer seg et krigsscenario, hvor man skulle brukt alt.

Mitt poeng var å vise til at i så tilspissede situasjoner må det gjøres konkrete, operative vurderinger. Det kan og bør ikke legges til grunn at objektsikring alltid vil prioriteres fremfor andre oppgaver i en slik vurdering, og heller ikke at sikring av de forhåndsutpekte objektene alltid vil prioriteres fremfor sikring av andre objekter som trenger sikring i den aktuelle situasjonen.

Det er ikke riktig at vi ikke kan sikre sivilsamfunnets, forswarets og politiets objekter, jf. svar på forrige spørsmål.

Jeg er heller ikke enig i at vår beredskap er basert på falsk trygghet. Vår beredskap er basert på at det må gjøres operative vurderinger i en krisesituasjon, ut fra trusselbildet og de ressurser man har til rådighet. Vår beredskap er også basert på premisset som vi tydeliggjorde i samfunnssikkerhetsmeldingen høsten 2016, da vi uttrykte at «det er en grense for sikringstiltak, og risiko må til en viss grad aksepteres». Stortinget ga sin tilslutning til dette, og komiteen uttrykte bl.a. følgende (Innst. 326 S (2016-2017):

Komiteen peker på at det er stor sannsynlighet for at en også i framtiden vil oppleve alvorlige hendelser som en ikke kan forutse. Det vil ikke være økonomisk og praktisk mulig å fjerne all risiko. Vi ønsker ikke et samfunn som er gjennomsyret av sikkerhetstiltak. Det er ikke forenlig med et fritt og åpent samfunn.

Spørsmål 3:

I Prop. 151 S (2015-2016) skriver en samlet komité at den «viser til at Heimevernet har et landsdekkende territorielt ansvar som innebærer vakt og sikring av viktige objekter og infrastruktur, territoriell overvåking og kontroll, tilrettelegging for og mottak av allierte forsterkninger og sivilt-militært samarbeid. Heimevernet har en viktig rolle i å etablere lokal situasjonsforståelse og ved mottak av allierte styrker.» Hvem mener statsministeren skal ha ansvaret for at også befolkningen får en situasjonsforståelse av kriseberedskapen i Norge?

Svar:

Ansvaret for å gi befolkningen en forståelse av hvilken kriseberedskap vi har, og en situasjonsforståelse under pågående kriser, er regulert i de ulike regelverk som gjelder for myndighetenes beredskapsarbeid. De grunnleggende prinsippene for samfunnssikkerhet og beredskap gjelder også for informasjon til befolkningen. Jeg nevner særlig ansvarsprinsippet, som innebærer at den myndigheten som har ansvar for et fagområde også har ansvaret for beredskapsforberedelser og krisehåndtering. Dette medfører også et ansvar for informasjon til befolkningen.

For eksempel er det helsemyndighetene som er ansvarlig for dette når det gjelder sykdoms- og helsemessige forhold, mens forsvarsmyndighetene tar seg av militær beredskap og operasjoner. Hvilket fagorgan og organisasjonsnivå innen en sektor som gir informasjonen varierer med informasjonens og situasjonens karakter og omfang.

Komiteen refererer i spørsmålet til Heimevernet. Heimevernets etablering av lokal situasjonsforståelse dreier seg, slik jeg oppfatter det, om situasjonsforståelse som er av særlig betydning for Forsvarets egen ledelse og gjennomføring av militære operasjoner.

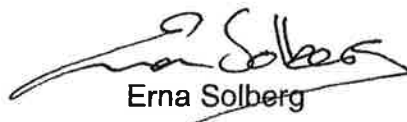
Spørsmål 4:

På spørsmålet i høringen om når 2025 som tidshorisont for sikring i Forsvaret var blitt kjent for statsministeren, uttalte statsministeren at regjeringen jobber «med å få den datoen ned, for å se om vi kan forsere noe av arbeidet.» Hvor langt er regjeringen kommet i dette arbeidet?

Svar:

Jeg viser til svar på spørsmål 1 fra komiteen 6. september 2018, se over.

Med vennlig hilsen

Erna Solberg

Vedlegg

**DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT**

Justis-, beredskaps- og innvandringsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
17/5055 - AMN

Dato
21.09.2018

**Vedr. sak om Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av objektsikring –
svar på Kontroll- og konstitusjonskomiteens spørsmål**

Jeg viser til komiteens brev av 6. september 2018 og 13. september 2018 med spørsmål knyttet til Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølgingen av objektsikring. Svar på spørsmålene følger under, og etterspurte dokumenter er vedlagt.

Spørsmål:

- 1. Har Justis- og beredskapsdepartementet i løpet av de siste fem årene i budsjettdialogen med Politidirektoratet anmodet direktoratet om å nedjustere arbeidet med objektsikring?**

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementet følger retningslinjene for statlig budsjettarbeid, jf. Finansdepartementets veileder for statlig budsjettarbeid (2014). Frem til regjeringen har lagt fram forslag til statsbudsjett for Stortinget, er det løpende dialog mellom departementet og Politidirektoratet om prioriteringer innenfor utgiftsrammen. Hvert år gir Politidirektoratet en oversikt over foreløpig budsjett disponering for politiet og hovedutfordringer for neste år. Det er ordinær prosess at departementet stiller spørsmål om hva som må og kan gjennomføres, hva som kan utsettes og hvilke konsekvenser dette har. Det er også vanlig å diskutere kvaliteten på budsjettanslagene. Departementet har stilt spørsmål om objektsikring på lik linje med spørsmål om andre tiltak. Politidirektoratet er imidlertid ikke blitt anmodet om å nedjustere arbeidet med objektsikring.

Spørsmål:

- 2. Har Justis- og beredskapsdepartementet i etatsstyringsmøtene med Politidirektoratet i løpet av det siste året gitt uttrykk for at direktoratet må kvittere ut funnene fra Riksrevisjonen i forhold til de tolv skjermingsverdige objektene innenfor direktoratets egen økonomiske ramme, og at det ikke kan påregnes friske midler til dette arbeidet?**

Svar:

Objektsikring har vært et fast tema i de ordinære tertialvise etatsstyringsmøtene mellom Politidirektoratet og Justis- og beredskapsdepartementet i hele 2017 og i 2018. Departementet har i etatsstyringsmøtene påpekt at Politidirektoratet må planlegge oppfølging av Riksrevisjonens funn innenfor egen ramme for å sikre fremdrift i arbeidet med å sikre de skjermingsverdige objektene. Jeg viser for øvrig til svar på spørsmål 1.

Spørsmål:

- 3. Har Politidirektoratet i løpet av det siste året på en formell måte uttrykt bekymring overfor Justis- og beredskapsdepartementet angående ressursituasjonen for å få nødvendig fremdrift i arbeidet med objektsikring? Komiteen ber om å få oversendt eventuell korrespondanse om dette.**

Svar:

Politidirektoratet har i løpet av det siste året påpekt ressursbehovet gjennom innspill i forbindelse med den ordinære budsjettprosessen, samt i styringsdialogen med Justis- og beredskapsdepartementet.

Som etterspurt følger vedlagt Politidirektoratets rapportering for første tertial 2017 (vedlegg 1 og 4).

Når det gjelder ressursituasjonen for budsjettåret 2019 vil dette bli nærmere omtalt i Prop. 1. S (2018-2019).

Spørsmål:

- 4. De fleste av politiets skjermingsverdige objekter ble først utpekt av Justis- og beredskapsdepartementet i november 2014 etter en lang prosess. Hva er hovedårsaken til at prosessen tok så lang tid?**

Svar:

Justis- og beredskapsdepartementet meldte opprinnelig inn sine skjermingsverdige objekter til Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) høsten 2012. Arbeidet med innmelding av objekter synliggjorde behov for å gjennomføre kompetansehevende tiltak i virksomhetene som skulle gjennomføre arbeidet med utpeking og klassifisering av objekter. I etterkant gjennomførte virksomhetene en ny vurdering basert på maler

utarbeidet av Justis- og beredskapsdepartementet. En fornyet gjennomgang av utpeking og klassifisering resulterte i at antall skjermingsverdige objekter ble redusert.

Departementet orienterte Stortinget i budsjettproposisjonen for 2014 om at arbeidet med innmelding av objekter hadde tatt noe lengre tid enn forutsatt. Departementet startet klassifiserings- og innmeldingsprosessen som forutsatt ved ikrafttredelse av objektsikkerhetsforskriften. Hovedårsaken til at prosessen tok tid er at dette var et arbeid som ikke var utført tidligere, og det var derfor begrenset med kompetanse og erfaring på området. Departementet orienterte derfor Stortinget i budsjettproposisjonen for 2015 om at *«Implementering av objektsikkerhetsforskriften er nybrotsarbeid og oppfattes av mange objekteiere som krevende. Dette har bidratt til forsinkelser knyttet til innrapportering av objekter og etablering av sikringstiltak. I mange tilfeller er etableringen av sikringstiltak krevende både kostnadmessig, tidsmessig og bygningsmessig. Det vil derfor nødvendigvis ta noe lengre tid enn forutsatt før et sikkerhetsnivå som tilfredsstiller de forventningene som ligger i nåværende regelverk, er nådd.»*

Spørsmål:

- 5. Politidirektør Humlegård opplyste i komiteens høring at han hadde sendt e-post og brev til Justis- og beredskapsdepartementet 20. november 2015 med beskjed om feilrapportering. Komiteen har fått oversendt det aktuelle brevet og e-posten, men ber om å få oversendt øvrig korrespondanse som omhandler feilrapporteringen. Videre ber komiteen om å få oversendt kopi av den informasjonen som ble formidlet til Stortinget i anledning Politidirektoratets og deretter Justis- og beredskapsdepartementets feilrapportering.**

Svar:

Jeg vil presisere at Politidirektoratets feilrapportering dreier seg om rapportering til departementet om status for arbeidet med instruks for bruk av sikringsstyrker. Politidirektoratet har ikke rapportert feil når det gjelder grunnsikringen.

I statsbudsjettet for 2016 ble det rapportert til Stortinget at Justis- og beredskapsdepartementet informerte Nasjonal sikkerhetsmyndighet i desember 2014 at samtlige virksomheter i justissektoren hadde rapportert at skjermingsverdige objekter var sikret i henhold til forskrift om objektsikkerhet. Dette ga et feilaktig inntrykk, men som har blitt rettet opp i senere proposisjoner og meldinger til Stortinget, blant annet i budsjettproposisjonen for 2017.

Politidirektoratet gjorde departementet oppmerksom på at informasjonen som ble gitt i statsbudsjettet for 2016 ikke medførte riktighet på politiets område, jf. brev av 20. november 2015 (se vedlegg 2). Det foreligger ikke noe ytterligere ekstern korrespondanse i tilknytning til dette brevet.

Spørsmål:

- 6. I fjorårets kontrollhøring kom det fram at NSM har rapportert løpende om avvikene de har avdekket rundt grunnsikring ved ulike skjermingsverdige objekter. Politidirektoratet hadde også varslet Justis- og beredskapsdepartementet i november 2015 om at man ikke var i mål med grunnsikring av skjermingsverdige objekter i justissektoren, som feilaktig stod i 2016-budsjettet fra departementet. Hvorfor ble ikke rapporteringen om at grunnsikringen ikke var i orden fanget opp og videreformidlet Stortinget? Hvordan kunne Justis- og beredskapsministeren et halvt år senere likevel fortelle Stortinget at grunnsikringen på justissektoren var i orden?**

Svar:

Under den åpne kontrollhøringen i august i år redegjorde statsministeren for at det fra Justis- og beredskapsdepartementet i budsjettet for 2016 ble rapportert til Stortinget om status for grunnsikring på en måte som ga feilaktig inntrykk, samt at dette har blitt rettet opp i senere budsjettproposisjoner og meldinger til Stortinget. Jeg kan ikke uttale meg om hvilke vurderinger som ble gjort av mine forgjengere, men jeg vil likevel gi noe informasjon som er egnet til å belyse rapporteringen.

I desember 2014 sendte departementet et brev til Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) der man informerer om at justissektorens klassifiserte objekter er tilfredsstillende sikret gjennom kompenserende tiltak i påvente av permanente tiltak. Departementet var kjent med at det for noen objekter ville ta tid å få på plass permanente tiltak, og at dette i enkelte tilfeller ville kreve betydelige investeringer eller relokaliseringer. Hensikten med brevet til NSM var blant annet å informere om at NSM kunne begynne å føre tilsyn med området.

Alle objekteierne i Justis- og beredskapsdepartementets sektor ble gitt klare føringer om at objektene skulle sikres i samsvar med regelverket gjennom såkalte midlertidige eller kompenserende tiltak, slik at risikoen ble akseptabel. Det ble utført et betydelig arbeid med sikring av objektene og de tiltakene som var mulige å gjennomføre ble gjennomført. Det var likevel klart at det gjenstod arbeid før de permanente tiltak som tilfredsstilte ønsket sikringsnivå var på plass. Vurderingen av effektene av de midlertidige eller kompenserende tiltakene har i ettertid endret seg noe etter hvert som kompetansen på området har utviklet seg. Dette er noe av forklaringen på den upresise fremstillingen om status for grunnsikring i 2016-budsjettet, men som er rettet opp i blant annet budsjettproposisjonen for 2017.

Spørsmål:

- 7. I Justis- og beredskapsdepartementets tildelingsbrev til Politidirektoratet for 2017 fikk Politidirektoratet følgende oppdrag:**
«Redegjøre for hva Politidirektoratet mener er tilfredsstillende permanent grunnsikring av politiets egne skjermingsverdige objekt i

samsvar med lov og forskrift, herunder kostnadskalkyle og fremdriftsplan for iverksetting av permanent grunnsikring. Frist 01.05.2017». Komiteen ber om å få oversendt ovennevnte redegjørelse fra Politidirektoratet.

Svar:

Politidirektoratets redegjørelse i brev av 3. mai 2017 følger som vedlegg 4.

Spørsmål:

8. I et intervju i Bergens Tidende 28. august 2018 uttalte direktør for Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) Kjetil Nilsen at *«For å iverksette tiltak må du vite hva du eier og hvilken tilstand dette er i. Det å iverksette tiltak uten at du har kunnskapen innebærer antakelig at du, blant annet, bruker penger på feil ting. Det å foreta risikoanalyser og verdivurderinger er grunnlag for all aktivitet»*. Det fremgår av artikkelen i Bergens Tidende at et referat fra et etatsstyringsmøte 16. mars 2018 viser at politiet erkjenner at pålegget ikke er fulgt opp. Ifølge møtereferatet blir arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalysene (ROS-analyser) «flagget rødt» i departementet og etter hvert også i Politidirektoratet. I referatet står det at Politidirektoratet ikke har utarbeidet ROS-analyser for egne sentrale virksomheter basert på verdivurderinger, og ikke utarbeidet plan for gjennomføring av forebyggende og konsekvensreducerende tiltak. Når det ikke foreligger en risiko- og sårbarhetsanalyse; hva har vært grunnlaget for å iverksette tiltak i regi av Politidirektoratet?

Svar:

Innledningsvis ønsker jeg å presisere at det er gjennomført verdivurderinger, utarbeidet risiko- og sårbarhetsanalyser og lagt planer for sikringstiltak for alle politiets *skjermingsverdige* objekter i henhold sikkerhetsloven og objektsikkerhetsforskriften. Dette er, sammen med etterlevelsen av instruksene for bruk av sikringsstyrker, temaet for Riksrevisjonens rapport som nå er til behandling i komiteen.

Saken komiteen spør om gjelder imidlertid kravene til utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalyser nedfelt i samfunnssikkerhetsinstruksen. Kravene gjelder for alle statlige virksomheter, herunder Politidirektoratet. Analysene skal dekke de tilfellene hvor funksjonsevnen til en virksomhet eller sektor er truet både av tilsiktede og utilsiktede hendelser. De skal beskrive sårbarheter knyttet til blant annet liv og helse, tap av materielle verdier, samt sikkerhetsmessige forhold. Jeg viser for øvrig til politidirektør Odd Reidar Humlegårds forklaring under høringen i august i år.

Spørsmål:

- 9. I artikkelen i Bergens Tidende vises det til at det fremgår av referatet fra møtet 16. mars 2018 at Justis- og beredskapsdepartementet mente at Politidirektoratets avvik, som hadde blitt påpekt i Riksrevisjonens rapport, skulle rettes opp over direktoratets budsjett. Mener Justis- og beredskapsdepartementet fremdeles at det ikke er behov for ekstraordinære midler for å komme i mål med grunnsikring av politiets skjermingsverdige objekter?**

Svar:

Politiet har gjennom de siste årene fått tilført ekstra midler knyttet til objektsikring. I 2017 budsjettet ble budsjettet til politiet styrket med 40 millioner kroner til IKT-sikkerhet som inngår i finansieringen av datahaller for politiet. Regjeringen har videreført denne satsingen til 2018 budsjettet. Videre sørget regjeringen i revidert nasjonalbudsjett 2017 for 20 millioner kroner til objektsikring i politiet, og ytterligere 20 millioner kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2018. I tillegg er det i statsbudsjettet for 2018 bevilget 660 millioner kroner til å starte etablering av nytt beredskapssenter for politiets nasjonale beredskapsressurser. Regjeringen må i den ordinære budsjettprosessen ta stilling til om det er behov for ekstra midler utover tildelt ramme. Dette gjelder også for objektsikring.

Spørsmål:

- 10. Mener justis- og beredskapsministeren at man til nå har hatt tilfredsstillende kompenserende tiltak for sikring av skjermingsverdige bygg i politisektoren, eller har ikke de kompenserende tiltakene vært gode nok?**

Svar:

Det er et omfattende arbeid å skulle sikre at politiets skjermingsverdige objekter tilfredsstiller kravene i sikkerhetslovens bestemmelser. Selv om det fortsatt gjenstår arbeid er ikke politiets skjermingsverdige objekter i dag usikret. For de skjermingsverdige objekter som ikke tilfredsstiller lovens krav er det gjennomført midlertidig kompenserende tiltak. Det gjennomføres fortløpende arbeid og investeringer for at samtlige objekter skal tilfredsstille kravene i loven. Jeg viser blant annet til politidirektør Odd Reidar Humlegårds redegjørelse under høringen i august i år, om Politidirektoratets arbeid med en sikringsstrategi for hvordan politiet vil håndtere den samlede risikoen.

Arbeidet med å få på plass grunnsikringen for politiets skjermingsverdige objekter har vist seg å være mer kostnads-, ressurs- og tidkrevende enn det som ble forutsatt da forskriften om objektsikkerhet ble fastsatt i 2010, jf. spørsmål 6. Justis- og beredskapsdepartementet har nylig mottatt en helhetlig plan for objektsikring fra Politidirektoratet. Formålet med planen er blant annet å lukke avvikene som er påvist av

Riksrevisjonen. Planen vil utgjøre et viktig beslutningsgrunnlag i det videre oppfølgingsarbeid.

Politiet har i dag tolv skjermingsverdige objekt. To objekter vurderes allerede å være sikret i tråd med sikkerhetslovens bestemmelser. To objekter er planlagt relokalisert i løpet av de neste to årene. Nytt beredskapssenter for politiet vil stå ferdig i 2020 og sikre ytterligere fire objekter. Da vil til sammen åtte av politiets skjermingsverdige objekter være relokalisert i helt nye bygg og anlegg, og være fullt sikret. Politidirektoratet planlegger for at de siste fire objektene vil være innenfor den nye sikkerhetslovens bestemmelser, slik direktoratet forstår den, i løpet av 2020.

Spørsmål:

11. Komiteen ber om følgende:

- a. En kronologisk oversikt over når Justis- og beredskapsdepartementet har mottatt NSMs tilsynsrapporter om objektsikring**
- b. Innsyn i alle NSMs anmerkninger fra tilsyn på objektsikring på justissektoren fra januar 2014 til i dag.**

Svar:

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) har gjennomført en rekke tilsyn i justissektoren fra januar 2014 til i dag. Objektsikring inngår normalt som en integrert del av NSMs tilsyn, der NSM også kontrollerer andre fagområder enn objektsikring. NSM har fått i oppdrag å utarbeide oversikt over anmerkninger fra tilsyn på objektsikring slik komiteen har bedt om. Tilsynsrapportene inneholder svært detaljerte og høyt graderte opplysninger. Jeg vil snarlig komme tilbake til dette spørsmålet.

Jeg vil for ordens skyld presisere at når NSM som tilsynsmyndighet gjennomfører et tilsyn med en virksomhet underlagt sikkerhetsloven (tilsynsobjektet), er dette i et forhold mellom tilsynsmyndigheten og tilsynsobjektet. Det er NSM som tilsynsmyndighet som har til oppgave å påse at regelverket følges. NSMs arbeid bygger på at de ulike virksomhetene selv har plikt til å påse at krav fastsatt i lov og forskrifter følges. NSM har et begrenset utvalg av virkemidler til sin disposisjon når de avdekker forhold som er i strid med regelverket. I ny lov om nasjonal sikkerhet er tilsynsmyndighetens utvalg av virkemiddel økt ved at det blant annet kan ilegges tvangsmulkt og overtredelsesgebyr. NSM vil likevel etter dagens regelverk kunne inndra godkjenninger eller anmelde alvorlige forhold til Politiets sikkerhetstjeneste. Oppfølging av pålegg og lukking av avvik etter tilsyn skjer normalt ved at tilsynsobjektet utarbeider en plan for lukking av avvik, og at det rapporteres på fremdrift til NSM. Overordnet departement for virksomheten det føres tilsyn med har ingen aktiv rolle i oppfølgingen av tilsynet. Der det oppstår uenighet mellom NSM og virksomheten det føres tilsyn med, og ved ekstraordinære tilfeller, kan det være nødvendig å involvere ansvarlig sektordepartement. NSM har i tillegg et særskilt ansvar for å informere Forsvarsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet om saker av særlig viktighet, eller saker av prinsipiell eller politisk karakter innenfor

sitt ansvarsområde. I helt spesielle tilfeller kan tilsyn, uavhengig av den sektoren de gjennomføres i, være av en slik karakter.

Spørsmål:

- 12. Er alle skjermingsverdige objekter i justissektoren, utenom politissektoren, grunnsikret i henhold til objektsikkerhetsforskriften i dag? Hvis svaret er nei, hvordan har denne feilrapporteringen til Stortinget blitt rettet opp?**

Svar:

Det er avdekket svakheter også knyttet til sikringen av andre skjermingsverdige objekter i justissektoren. Jeg viser til direktør for NSM sin forklaring under den åpne kontrollhøringen om at NSM alltid avdekket avvik ved tilsyn.

I den såkalte «nødnettsaken» er det offentlig kjent at NSM gjennomførte tilsyn med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, som drifter og forvalter Nødnett, og at Politiets sikkerhetstjeneste (PST) åpnet etterforskning i samme sak. NSMs tilsyn resulterte i pålegg om å lukke flere avvik. Dagens trusselbilde og regelverk er endret betydelig siden Nødnett ble planlagt og innført. Den kritiske infrastrukturen i Nødnett består av flere objekter. Disse er dublert slik at kritiske funksjoner kan bli utført flere ulike steder ved utfall av en lokasjon. Gjennom den løpende vurderingen av gjeldende regelverk og oppdatert trusselbilde, fant man at det var nødvendig å innføre tiltak for å heve sikkerheten på disse samfunnskritiske objektene. På forslag fra Regjeringen ble det derfor bevilget fem millioner kroner i revidert nasjonalbudsjett 2017, 25 millioner kroner gjennom Prop. 1 S (2017-2018) og ti millioner kroner i revidert nasjonalbudsjett 2018 for å sikre objektene i henhold til gjeldende regelverk. Dette er et eksempel på sårbarheter som oppstår og som løpende må håndteres i samsvar med regelverket.

Spørsmål:

- 13. Som svar på spørsmål fra Hans Fredrik Grøvan om Riksrevisjonens påpekning av at sikringsarbeidet ikke er øremerket i statsbudsjettet, svarte justis- og beredskapsminister Tor Mikkelt Wara: «Ja, vi bør informere mer, vi bør være tydeligere, og vi bør fortelle hvilke penger vi også ønsker å bruke framover, ikke bare hva vi har brukt i det siste budsjettet». Kan svaret forstås slik at man i budsjettproposisjoner heretter vil synliggjøre midler som brukes på sikkerhet og beredskap generelt og på objektsikring spesielt?**

Svar:

Regjeringen vil i budsjettforslaget for 2019 skrive hvor mye som eventuelt foreslås av friske midler til objektsikring. Disse midlene vil i tilfelle være øremerkede til arbeidet med objektsikring.

Hva som brukes på sikkerhet og beredskap generelt innenfor de rammer som er gitt, ligger imidlertid innenfor politiets ansvarsområde. Det er politiet som har ansvaret for å disponere ressursene effektivt og etter behov. Regjeringen vil derfor ikke i budsjettforslaget spesifisere hvor mye som skal settes av til sikkerhet og beredskap generelt.

Spørsmål fra komiteen 13. september 2018:

Spørsmål 1.

Politidirektør Humlegård uttalte i høringen at det er utfordrende for kapasiteten at det er mange av de samme menneskene som skal jobbe med de samme tingene, både knyttet til sikringsstyrker, objektsikring og sikkerhet i distriktene. Hvilke føringer er lagt fra Justis- og beredskapsdepartementet for hva som skal prioriteres høyest av disse tiltakene?

Svar:

Beredskapsarbeidet i politiet, herunder arbeid knyttet til sikringsstyrker og grunnsikring av egne objekt, er gitt høy prioritet fra departementets side. Det er imidlertid ikke lagt føringer for hvilke tiltak som skal prioriteres høyest.

Jeg viser til at det i gjeldende objektsikringsinstruks fremgår at det ved forhåndsplanlegging av objektsikring skal tas utgangspunkt i en realistisk vurdering av hvilke ressurser som er tilgjengelig for de ulike situasjoner, og at sikringsstyrker raskt må kunne omprioriteres fra forhåndsutpekte objekter til andre objekter.

Politiets arbeid må være kunnskapsbasert og etterretningsdrevet, og den aktuelle trussel som skal avverges eller forebygges må være dimensjonerende for all politiinnsats. Trusselvurderinger og etterretningsrapporter utgjør et viktig beslutningsgrunnlag for politiet i denne forbindelse. Dette muliggjør målrettede tiltak både for å forebygge, avverge og håndtere ulike alvorlige hendelser, herunder at viktige objekter opprettholder sin virksomhet og funksjonalitet i kritiske situasjoner.

Hvordan politiet skal prioritere sine ressurser i en krisesituasjon må således være gjenstand for faglige og operative vurderinger, med utgangspunkt i hvilken situasjon man står overfor. Om nødvendig må prioriteringene i en krisesituasjon mellom Forsvaret og politiet, eller innad i politiet, også løftes til politisk nivå.

Spørsmål 2.

Hvordan vil Justis- og beredskapsdepartementet sørge for at samarbeidet mellom fylkesmennene og politidistriktene blir bedre, slik at det ikke «varierer litt i politidistriktene og i fylkesmannsembetene hvordan det fungerer», som Humlegård uttalte i høringen?

Svar:

Spørsmål knyttet til samarbeidet mellom fylkesmennene og politidistriktene vil naturlig inngå i arbeidet med en gjennomgang og eventuell revisjon av objektsikringsinstruksen. Dette arbeidet er, som opplyst i høringen 27. august, allerede påbegynt.

Med hilsen

Tor Mikkjel Wara

Vedlegg:

1. Politidirektoratets rapport 1. tertial 2017
2. Brev fra Politidirektoratet, Orientering – Prop. 1 S vedrørende objektsikkerhet
3. E-post fra Politidirektoratet til Justis- og beredskapsdepartementet, og e-post fra Justis- og beredskapsdepartementet til Politidirektoratet
4. Brev fra Politidirektoratet, Tildelingsbrev 2017 – oppdrag 28
5. Vedlegg 1 til brev fra Politidirektoratet, Tildelingsbrev 2017 – oppdrag 28
6. Vedlegg 2 til brev fra Politidirektoratet, Tildelingsbrev 2017 – oppdrag 28
7. Vedlegg 3 til brev fra Politidirektoratet, Tildelingsbrev 2017 – oppdrag 28

**DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT**

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.:

Vår ref.:

Dato:

2016/3021-84/FD II 4/TBT

21.09.2018

**Svar på spørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om
objektsikring**

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 6. og 13. september i år, med spørsmål om objektsikring. Spørsmålene er knyttet til Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av objektsikring, samt komiteens høring om saken 27. august i år. Jeg viser også til mitt brev av 18. september, der jeg informerer komiteen om at svar på spørsmålene først vil komme i uke 38. Nedenfor følger mine svar på komiteens spørsmål.

Komiteens brev av 6. september:

Spørsmål 1:

Når ble det bestemt at 2025 var sluttfrist for å komme i mål med skjerming av Forsvarets skjermingsverdige objekter i henhold til objektsikkerhetsforskriften, og hvorfor har ikke forskyvingen av fristen blitt kommunisert til Stortinget tidligere?

Svar:

Årstallet 2025 må ikke sees på som en forskyving av tidsfristen som er satt i forskrift om objektsikkerhet, men sluttdatoen for en planramme til et investeringsprogram i Forsvarsdepartementets perspektivplan for eiendom, bygg og anlegg.

I løpet av 2016 ble det klart at det var behov for betydelige investeringsmidler for å få tilfredsstillende sikring av Forsvarets skjermingsverdige objekter. Det ble derfor avsatt 450 mill. kroner i den totale investeringsporteføljen til forsvarssektoren i rammen av langtidsplanen for Forsvaret. Planhorisonten til den totale investeringsporteføljen strakk seg da fra 2017 frem til og med 2025.

På det tidspunktet var det knyttet meget stor usikkerhet til hvilke konkrete grunnsikringstiltak som måtte gjennomføres på hvert skjermingsverdige objekt og hvor lang tid det ville ta å gjennomføre tiltakene. Det var derfor på det tidspunktet ikke mulig å sette noen endelig sluttdato, men daværende forsvarsminister Eriksen Søreide informerte gjennom Prop 1 S (2017-2018) om at det var «planlagt ytterligere 450 mill. kroner til sikring av skjermingsverdige objekter de kommende årene».

I høringene og debattene i forbindelse med behandlingen av Riksrevisjonens rapport i 2017, samt i høringen 27. august i år, ble det også informert om at det var et krevende arbeid og at det ville ta tid.

Investeringsporteføljen revideres inntil to ganger pr. år for å kunne fange opp dynamikken i dette meget omfattende området og for å kunne håndtere usikkerheten etter hvert som grunnlaget for de enkelte delelementene i porteføljen blir klarlagt.

I mitt svarbrev av 22. mai 2018 til Riksrevisjonens utkast til rapport var arbeidet med å fremskaffe beslutningsunderlag for hvilke konkrete grunnsikringstiltak som måtte gjennomføres kommet lenger, noe som gjorde det mulig å svare tydeligere på tidsperioden for når Forsvarsdepartementet ser for seg gjennomføringen av tiltakene.

Under høringen den 27. august i år var jeg tydelig på at vi ikke har endret fristen i forskriften, men at vi arbeider etter de realistiske planrammene vi har lagt. Jeg erkjente at vi kunne ha vært tydeligere i vår informasjon til Stortinget, samt at vi ville se på mulighetene for å forsere arbeidet med å få på plass grunnsikringen. Jeg informerte også om at jeg vil komme tilbake med en status i arbeidet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019.

Spørsmål 2:

Hadde Heimevernet flere beredskapsklare områder pr. 31.12.2017 enn i 2014?

Svar:

Heimevernet endret sine interne rutiner for rapportering i januar 2015. Frem til desember 2014 var rapportering av operativ status i hovedsak basert på en vurdering fra Heimevernets distriktssjefer. Fra januar 2015 innførte Heimevernet faste parametere for vurdering av beredskapsklare områder basert på vurdering av personelloppfylld, materielltilgang, planverk og trenings- og øvingsstatus. Omleggingen av beregningsmåte medførte at antall områder definert som beredskapsklare ble betydelig redusert fra desember 2014 til januar 2015. Vurderingen av beredskapsklare områder i 2014 er således ikke sammenlignbar med vurderingen pr. 31. desember 2017.

Sett i forhold til januar 2015, med nye og strengere kriterier, har det vært mer enn dobling av beredskapsklare områder til desember 2017. Detaljerte tall er gradert konfidensielt.

Spørsmål 3:

Hadde Heimevernet bedre tilgang på materiell pr. 31.12.2017 enn i 2014?

Svar:

Graden av materielloppfylld i Heimevernet er mer enn doblet fra 2014 til 31. desember 2017. Detaljerte tall er gradert begrenset.

Spørsmål 4:

Heimevernssjefen sa i høringen følgende om grunnsikring av egne skjermingsverdige objekter: «Jeg har brukt egne penger, altså egne midler fra Heimevernet, som egentlig skulle ha gått til trening, på å tilfredsstille kravene i sikkerhetsloven, samtidig som prosjektet vi snakket om tidligere, med Forsvarsbygg, som skal levere sikring over hele landet, skal levere

de siste tingene». Er arbeidet med objektsikring i Forsvaret frem til nå lagt opp slik at grunnsikring skal skje uten ekstraordinære bevilgninger.

Svar:

I henhold til sikkerhetslovens §17 b. plikter objekteier å beskytte objektet med sikkerhetstiltak. I forskrift om objektsikkerhet § 4-1 står det at objekteier skal dekke egne kostnader som følge av tiltak eller pålegg i eller i medhold av sikkerhetslovens kapittel 5 og denne forskriften. I praksis betyr dette at arbeidet med objektsikring i Forsvaret er lagt opp slik at grunnsikring skal skje uten ekstraordinære bevilgninger. Det forutsettes at den enkelte objekteier selv identifiserer sikringstiltak og ber om midler til dette gjennom den ordinære styrings- og ressursdialogen.

Jeg sa under høringen den 27. august at det i etterkant har vist seg at implementeringen av bestemmelsene i sikkerhetsloven og objektsikkerhetsforskriften er mer ressurskrevende, omfangsrik og tidskrevende enn det som ble lagt til grunn ved fastsettelse av tidsfristen i 2010. Derfor satte Forsvarsdepartementet, i 2016, av 450 mill. kroner i den totale investeringsporteføljen til forsvarssektoren for å etablere nødvendige grunnsikringstiltak. Detaljprosjekteringen av disse grunnsikringstiltakene gjøres av Forsvarsbygg i tett dialog med Forsvaret.

Spørsmål 5 a)

En kronologisk oversikt over når Forsvarsdepartementet har mottatt NSMs tilsynsrapporter om objektsikring.

Svar:

NSM har fått i oppdrag å utarbeide oversikt over anmerkninger fra tilsyn på objektsikring slik komiteen har bedt om. Tilsynsrapportene inneholder svært detaljerte og høyt graderte opplysninger. Vi vil snart komme tilbake til dette spørsmålet.

Spørsmål 5 b)

Innsyn i alle NSMs anmerkninger fra tilsyn på objektsikring på forsvarssektoren fra januar 2014 til i dag.

Svar:

Jeg viser til svar på spørsmål 5 a).

Komiteens brev av 13. september:

Spørsmål 1:

Rekrutteringsutfordringene i Heimevernet er særlig i nord, slik det ble sagt under den åpne høringen. Hva vil regjeringen gjøre for å sikre rekrutteringen av soldater til HV-områdene i de strategisk viktige nordområdene?

Svar:

Heimevernet rekrutterer i dag høyt kompetente og motiverte soldater, befal og offiserer. Samtidig er det utfordringer med rekrutteringen på enkelte områder. Disse utfordringene tok regjeringen tak i allerede i forbindelse med landmaktproposisjonen (Prop. 2 S (2017–2018)), og et bredt flertall på Stortinget sluttet seg til regjeringens anbefalinger.

Det er to hovedgrep regjeringen gjør og som Forsvaret har fått i oppdrag å iverksette. Det ene er å lansere en rekke tiltak for å bemanne vakansene i Heimevernets mange befals- og offisersstillinger. Dette er kanskje den største rekrutteringsutfordringen Heimevernet står overfor, og som gjelder flere områder, også i nord. Det andre grepet er å legge til rette for økt rekruttering til nord. Ett viktig tiltak i så måte er å kalle inn flere fra disse områdene.

Heimevernet har behov for årlig tilførsel av omlag 1 000 befal og offiserer. Bare deler av dette behovet kan dekkes som følge av årlig turnover av fast tilsatte befal og offiserer i Forsvaret. Heimevernet utdanner derfor mye av dette personellet selv, og til tross for omfattende kursvirksomhet, står flere stillinger vakante. Årsakene til denne utfordringen er sammensatte, og løsningen dreier seg først og fremst om strukturelle justeringer som legger bedre til rette for at den kompetansen som er utviklet i Forsvaret blir tilført Heimevernet. Det anses å være et betydelig potensial i å anvende flere av dem Forsvaret har utdannet.

I tråd med prinsippet fra Kompetansemeldingen (Meld. St. 14 (2012–2013)) og ny ordning for militært personell (Prop. 111 LS (2014–2015)), er det i utgangspunktet kompetanse som er styrende for rekrutteringen av befal og offiserer til Forsvaret. Det gjelder også til Heimevernet. I dag er det eksempelvis slik at en militært tilsatt ikke kan overføres til en stilling med et lavere gradsnivå i Heimevernet, selv om vedkommende har den kompetansen som etterspørres. Økt bruk av flytende grader eller tilsvarende vil kunne bidra til å løse opp i slike strukturelle begrensninger.

Videre må Heimevernet i større grad enn tidligere rekruttere fra andre forsvarsgrener enn Hæren, også blant dem som er eldre enn 35 år. Sistnevnte må ses i sammenheng med innføringen av spesialistkorpset, som vil innebære langt mer erfarent personell på lags-, tropp- og kompaninivå enn i dag. Spesialistkorpset vil også bestå av stadig flere erfarne grenaderer som kan overføres til Heimevernet som lagførere og nestlagførere. Den nye vernepliktsmodellen, med blant annet 16 måneders førstegangstjeneste, bidrar videre til mer erfarne nestlagførere blant de vernepliktige. Denne kompetansen er det også viktig at Heimevernet kan benytte seg av.

I tillegg til en bedre anvendelse av Forsvarets totale kompetansebeholdning, mener regjeringen det bør vurderes å etablere en tilpasset troppeførerutdanning basert på eksisterende kursrekke i Heimevernet. Dette for å redusere ledetiden fra vernepliktig soldat til ferdigutdannet befall i Heimevernet. En slik modell må vurderes videre i Forsvaret, og ses i sammenheng med utdanningsreformen.

For å ivareta Heimevernets behov for lokal forankring, mener regjeringen det må arbeides målrettet med rekruttering av vernepliktige fra de minst befolkede områdene av landet, og særlig i Nord-Norge. Dette kan gjøres på flere måter. På kort sikt handler det om å kalle inn flere fra de nordligste fylkene. Dette tiltaket kan eventuelt kombineres med en vurdering av hvilke seleksjonskrav til tjenesten som kan justeres uten at det får vesentlige konsekvenser for den operative evnen.

Erfaringsmessig er kunnskapen om, og interessen for Forsvaret delvis avhengig av den militære tilstedeværelsen lokalt. En vesentlig økt tilstedeværelse i Finnmark, slik regjeringen legger opp til, vil derfor kunne øke motivasjonen for å gjennomføre førstegangstjeneste blant ungdom i fylket. Det er viktig å understreke betydningen av å velge positive virkemidler for å rekruttere til Heimevernets behov i nord. Samtidig er det generelt et poeng å sikre interesse for Forsvaret også i de områder Forsvaret ikke er til stede.

Rammene for den videre utviklingen av Heimevernet, herunder når det gjelder rekruttering, ble trukket opp i Landmaktproposisjonen, jf. Innst. 50 S (2017–2018) til Prop. 2 S (2017–2018). Forsvaret har fått i oppdrag å følge opp regjeringens politikk innenfor disse rammene. Ytterligere konkretisering av gjennomføringen ivaretas av forsvarssjefen innenfor hans myndighet og fullmakter.

Spørsmål 2:

I følge politidirektør Humlegård er det forhåndsplanlagt for bistand fra Forsvaret for 25 prosent av de objektene politiet har planer for. Gitt at Forsvaret dekker disse 25 prosentene, hvilken øvrig kapasitet har da militæret til å dekke andre trusselutsatte objekter?

Svar:

Heimevernet er Forsvarets primære ressurs for objektsikring av både nøkkelobjektene som Forsvaret har utpekt for sikring mot militære trusler og for objektene som politiet har forhåndsplanlagt for Forsvarets bistand til sikring mot kriminelle trusler. Det er Forsvarets vurdering, basert på dagens objektliste, at Heimevernet i utgangspunktet har kapasitet til å sikre både nøkkelobjektene og objektene på listen fra politiet. Siden antallet nøkkelobjekter er klart høyere enn antallet forhåndsutpekte objekter fra politiet, betyr det at Forsvaret i utgangspunktet har nok god kapasitet til å sikre flere objekter enn de som står på listen fra politiet.

Trusler mot norsk sikkerhet kan ikke avgrenses til tradisjonelle trusler mot objekter som på forhånd har blitt satt opp på en liste. Trusselbildet er langt mer mangfoldig, og kan kreve iverksetting av et bredt sett av tiltak. I en situasjon der landet er under væpnet angrep vil Forsvaret etter operative vurderinger fordele bruken av militære kapasiteter mellom å beskytte egne verdier og bekjempe fiendtlige mål. Fordeling av styrker og kapasiteter mellom disse to oppgavene må gi mest mulig militær nytte og må derfor være situasjonsbestemt.

Heimevernet har et landsdekkende territorielt ansvar som også innebærer andre oppgaver enn objektsikring. I en situasjon der Heimevernet også må ivareta andre av sine oppgaver, vil det gå tilsvarende ut over kapasiteten til objektsikring. Jeg viser til at denne problemstillingen også er omtalt i *Dokument 3:11 (2017–2018) Riksrevisjonens undersøkelse av oppfølging av objektsikring* der det på side 14 står: «I væpnet konflikt, når væpnet konflikt truer, eller når Norges selvstendighet eller sikkerhet står i fare vil Heimevernet ha ansvaret for territoriell overvåking og kontroll, sikre mottak av allierte styrker og sikring og beskyttelse av sivile og militære nøkkelobjekter. Undersøkelsen viser at Heimevernet i disse scenariene ikke vil ha tilstrekkelig kapasitet til å sikre og beskytte alle sivile og militære nøkkelobjekter og samtidig sikre alle objekter som politiet har forhåndsplanlagt med bistand fra Forsvaret.»

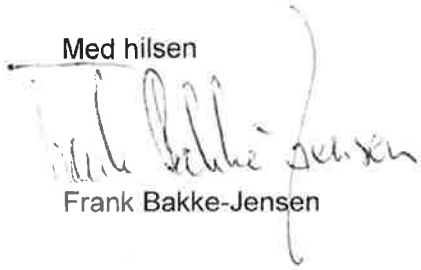
Forsvarets kapasitet til objektsikring vil kunne økes utover Heimevernets styrker dersom det i en reell situasjon besluttes å benytte også noen av Forsvarets ulike stående avdelinger til objektsikring. For eksempel kan garnisonenes ordinære vaktstyrker sikre objekter som er forhåndsutpekte på listene. Ved terroren 22. juli 2011 ble Hans Majestet Kongens Garde benyttet til objektsikring sammen med Heimevernet.

Både Forsvarets egen nøkkelobjektliste og listen Forsvaret mottar fra politiet er hjelpemidler ved planlegging, forberedelse og iverksetting av sikring. Det er ikke krav om at alle objektene på listene skal kunne sikres samtidig, noe som også er et lite sannsynlig scenario. Det vil være en situasjonsbestemt prioritering av hvilke objekter som skal sikres avhengig av type trussel, geografisk trusselbilde, type objekter som er truet og objektenes ulike prioritetsklasser. Sikringsstyrker kan overføres mellom distriktene. I en reell trusselsituasjon kan det være aktuelt å sikre et annet utvalg av objekter enn kun de som er forhåndsutpekte på listene. Sikringsstyrkenes generelle evne til objektsikring gjør det mulig å også sikre objekter som ikke er forhåndsutpekte.

Når landet er i krig eller krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet står i fare, vil Forsvarets sikring av nøkkelobjektene mot militære trusler normalt ha prioritet fremfor bistand til politimessig sikring av objekter som ikke er lovlig militære mål. Det vil likevel også i et slikt scenario være en situasjonsbestemt beslutning, om nødvendig på regjeringsnivå, av hvilken type sikring de militære styrkene skal prioriteres benyttet til.

Basert på Riksrevisjonens rapport har Forsvarsdepartementet gitt Forsvarsstaben pålegg om en gjennomgang av kapasitetsbehovet for objektsikring. Politiet skal inviteres med i de deler av arbeidet som gjelder bistand til politiet. Justis- og beredskapsdepartementet har gitt et tilsvarende oppdrag til Politidirektoratet. Ved vurderinger av kapasitetsbehovet må det tas høyde for at objektene er svært ulike og scenarioene mangfoldige og uforutsigbare. Selv om vurderingene kan bli noe teoretiske vil prosessen og diskusjonene rundt dette være nyttige.

Med hilsen

Frank Bakke-Jensen

